

Vida com a lector

Dietari

El somriure de l'atzar Diaris II

Feliu Formosa
Perifèric Edicions, Catarroja, 2005

Vicenç Llorca

La literatura es basteix amb obres i es complementa amb una vida que s'expandeix en manifestacions de diversa índole, entre les quals ocupa un lloc preeminent el gènere dels dietaris i el de les memòries. L'itinerari d'un escriptor troba els seus propis miralls, la confrontació com a biografia dedicada a l'activitat creadora, a la reflexió del temps. Cal aplaudir Perifèric per la publicació dels diaris de Feliu Formosa. Com una mena de celebració anticipada, el primer volum apareixia poc abans del Premi d'Honor de les Lletres Catalanes. Ara arriba el segon, *El somriure de l'atzar*, el diari essencial d'un home de lletres en què el llibre, o, millor encara, la vida amb el llibre, esdevé la clau de volta d'un vast exercici de lectura que troba sentit en la conjunció del viatge com a experiència cultural, del teatre com a passió intel·lectual i de la traducció com a desig d'apropiació literària. La triple operació és la que ens permet comprendre la poesia de Formosa i el seu perfil com a escriptor. El llibre, que abasta entre el 1999 i el 2001, parteix d'un pensament que es projecta al llarg de les seves pàgines: "En resum: tota la meva activitat és una lluita per sortir de la subjectivitat, per fer que l'experiència desemboqui en creació i no en lírica". I és

que la reflexió sobre la literatura i la tradició és l'eix vertebrador, que arriba a la literatura comparada quan valora Mann, Joyce i Kafka. El poeta considera aquest darrer com "l'escriptor del segle, una potència textual al·lucinant, abassegadora, d'una contundència i una precisió implacables".

L'altre aspecte important que anunciàvem és la presència del teatre. De fet, el diari comença amb la seva participació com a actor a l'obra *Rèquiem*. Això li serveix per reflexionar sobre el treball teatral: "...la meva manera d'arribar a un resultat escènic és diferent de la majoria dels companys.

Els parteixen dels estats d'ànims, de les situacions (...) Jo, per contra, parteixo de l'estructura textual". Entre altres consideracions, també destaca la seva visió sobre la política de representació dels clàssics al TNC i recull les valoracions sobre aquesta qüestió de Joan de Sagarra. Pel que fa al viatge, podem resseguir les seves passes per ciutats com Trieste. O bé els seus passeigs per zones perifèriques, que coneix bé. Finalment, tenim la dimensió del traductor al qual no li importa establir els seus referents, com en el moment en què qüestiona Josep Carner i subratlla la importància de Carles Riba.

El poeta Feliu Formosa publica un nou dietari. X. BERTRAL

La poeta Josefa Contijoch fa d'antòloga en el seu últim llibre. JORDI GARCIA

Llibre de llibres

Assaig

Les vacants. Antologia de textos de dones del segle XX

Josefa Contijoch
March Editor. Barcelona, 2005

Teresa Pous

Les vacants és un llibre amb un títol que no et deixa indiferent i, encara que el capítol XVIII estigui dedicat a "respectables i molt il·lustres antecessores", es tracta, com el subtítol indica, d'una antologia de textos de dones del segle XX. Aquesta antologia és un llibre contra l'oblit, un tema persistent en l'obra de Josefa Contijoch que, referint-se a aquest tema, va escriure l'haikú: "Sorrall de l'oblit / on la memòria i la set / xuclen tenebra." Contijoch és autora d'obres com ara *La dona líquida*, *Rimmel* i *Potala*, impactants per la duresa expressada, per l'humor, la ràbia, la frontera desdibuixada entre raó i follia i la possibilitat de transgredir. També ha creat llibres que anticipen la malenconia, com *Les lentes il·lusions*, o que sembla que preludien el misticisme, la ironia i la impotèn-

cia, com *Les ales intactes* i *Els dies infirmits*. La present antologia, amb pròleg de Pilar Rahola i reproduccions d'onze artistes, permet retrobar les veus d'escriptores, filòsofes, actrius, periodistes, científiques, polítiques, historiadores, etcètera, i connectar amb la memòria, la llengua, la bellesa, l'amor, la transgressió, el cos, la solitud, el pensament, les guerres, la destrucció, l'exili, els somnis, l'acció i el pur i l'impur, si manllevem un títol de Colette. Hi trobem casos singulars i excepcionals, conomicències entre escriptores, aquell desig de ser útil al qual fa referència Yourcenar, l'audàcia, l'exhibició del dolor, l'esplendor del pensament, llums i ombres, gosadies semblants i diverses, i una fortalesa transferible al futur.

Les vacants. Antologia de textos de dones del segle XX és un llibre amb vocació assagística i també és una obra de creació pels nombrosos fragments traduïts per Contijoch i per les introduccions a cada capítol inspirades en la tragèdia grega. El cor, el corifeu, les estrofes, les anàstrofes, Electra, Cassandra, Ifigènia... ens endinsen en la mirada de l'autora: irònica i tendra, àcida i balsàmica, vulgar i sublim.

Neguit i incertesa

Narrativa

Vindrà la Fàtima

Montserrat Vilarmau
L'Albí. Barcelona, 2005

Anna Tomàs

Una extraordinària sensibilitat per narrar el neguit i la incertesa amb què milers de famílies creuen l'Estret enlluernades pel miratge d'Europa va ser el tema de *Yusra*, la primera novel·la de Montserrat Vilarmau. Animada pels suggeriments dels lectors, l'autora reprèn els primers passos

d'una jove àrab arribada a Catalunya per plantejar el retrobament en el país d'acollida, els valors morals i el drama de les pasteres.

Fa ja quatre anys que la Yusra va arribar al nostre país amb el seu marit, l'Anouar, i la seva filla. Han aconseguit trobar feina i sense renunciar als principis de la seva religió tracten de gaudir dels avantatges d'una nova manera d'entendre la vida. Quan el germà de l'Anouar i la seva muller, una dona convençuda que només ella compleix el que prescriu l'Alcorà i que mira amb recança qualsevol gest d'occident-

lització, deixen el Marroc i s'instal·lin a casa seva, a Manresa, la pau i la felicitat de la Yusra s'esquerden.

Vilarmau treballa en un llar d'infants i col·labora en clubs de lectura sobre la diversitat. Sovint els llibres que aborden la immigració cerquen la llàgrima fàcil o es limiten a exposar el xoc cultural sense aprofundir en el context socioeconòmic. *Yusra* i *Vindrà la Fàtima*, en canvi, demostren que no n'hi ha prou d'explicar una història colpidora, sinó que té la voluntat de reflexionar sobre la naturalesa humana i els conflictes socials.

La mirada de l'altre

Assaig

Pensar l'alteritat

Diversos autors
La Busca. Barcelona, 2005

Xavier Filella

El tractament de l'alteritat que ha ofert el pensament occidental s'ha reduït a predicar el seu rebuig o a practicar la seva radical assimilació. No sembla que cap de les dues opcions ofereixi, a hores d'ara, arguments sòlids per afrontar la pluralitat de la societat o per compensar la reducció de l'altre a un mer compe-

tidor a què ens aboca una societat que sembla que es mou només per l'interès. Justament per aquests motius, em sembla del tot encertat el tema que els membres del Liceu Joan Maragall han triat per al seu tretzè volum col·lectiu.

Ramon Alcoberro planteja un trajecte equidistant entre la visió de l'altre com a bon salvatge i la seva percepció com a insalvable perill foraster, mentre una realista Mire Hinojosa, a més d'examinar els límits de l'ètica, recalca que la consciència es construeix tant en col·laboració com en competència amb l'altre. Per posar un exemple,

l'abassegadora presència de la raó en la tradició occidental serveix a Gonçal Mayos per subratllar que les funcions socials bàsiques de la humanitat no poden ser satisfetes per una racionalitat excessiva, que ha convertit els sentiments i les passions en el seu altre més pervers.

El lector trobarà una revisió sobre el reconeixement de la diferència a la filosofia, que abasta des de l'exclusió dels marginats que David Murillo rastreja en la *Política* d'Aristòtil fins a l'examen de dos pensadors tan distints com Lévinas i Sartre que ofereix Manuel Satué.